

“KLEINE ZORG- EN SAMENWOON-PROJECTEN IN DE LIFT”

DENCI-STUDIO MIKT OP DUURZAME EN TOEKOMSTBESTENDIGE ZORGPROJECTEN

DENCI-STUDIO aan de Gentse Voorhavenlaan is een architectenbureau met een flexibel karakter. Het bureau speelt onder meer in op kleine zorgprojecten. Met succes en weerklank overigens. Een gesprek met zaakvoerder architect Bart Cobbaert, die graag enkele van hun inspirerende projecten toelicht.

Philip Willaert

DENCI-STUDIO denkt vooral duurzaam en in termen van toekomst en maatschappelijke meerwaarde. Begrippen waar de teamleden niet vies van zijn. Architect Bart Cobbaert en zijn equipe zetten gemotiveerd hun schouders onder deze insteek. Op het gebied van zorg spitst het bureau zich graag toe op kleinere projecten. Projecten op mensenmaat zijn niet louter gefocust op het neerpoten van mastodonten die vaak *sans gêne* als assistentiewoningen worden verkocht, maar in werkelijkheid ontwikkeld worden voor rijke ouderlingen. In de tegenwoordige tijd zijn ze vaak te duur, met leegstand tot gevolg.

ACTUELE VORM VAN INCLUSIEF WONEN

DENCI-STUDIO ontwierp voor een vooruit-

ziende private ontwikkelaar een bescheiden maar fraai woonproject aan de Brugse Poort in Gent. *The Lodge*, zoals het project wordt genoemd, haalde door zijn geïntegreerde visie en kleinschaligheid gemakkelijk de media. Dat had het project vooral te danken aan zijn menselijke schaal. Drie verwaarloosde hoekpanden maken er plaats voor een woonzorgproject waar mensen met een diagnose van autisme, maar zonder verstandelijke beperking, in een aangepaste woning samenleven met ‘valide’ mensen in veertien zorgunits.

In 2013 zocht het Gentse stadsontwikkelingsbedrijf SOGENT een koper voor drie hoekpanden, gevormd binnen de Rooigemlaan, Gaaijersstraat en Boomstraat. De appartementsgebouwen maakten deel uit van een

“HET NIEUWE SAMENWONEN IS IN OPMARS, ER STAAT OP DAT VLAK NOG HEEL WAT TE GEBEUREN. EEN NIEUWE STEDELIJKE WOONCULTUUR OP KLEINERE SCHAAL VINDT HAAR GEGADIGDEN BIJ JONG EN OUD”

– ARCH. BART COBBAERT
(DENCI-STUDIO)

Aan de Brugse Poort in Gent maakten drie verwaarloosde hoekpanden plaats voor **The Lodge**: een woonzorgproject waar mensen met een diagnose van autisme in veertien zorgunits samenleven met ‘valide’ mensen. “We hebben een helder gestructureerde, leesbare, stabiele en veilige omgeving ontworpen en gezorgd voor een prikkelarme omgeving”

foto: Luc Roymans

Architect Bart Cobbaert: "De dakvorm van deze meergeneratiewoning in De Haan is een hedendaagse interpretatie van het traditionele zadeldak en maakt het mogelijk om, binnen stedenbouwkundige randvoorwaarden, alle kamers op de verdieping de gewenste ruimtelijkheid en daglicht te geven"

sociaal woningbouwproject uit 1928, ontworpen door de bouwkundige Paul De Taeye. SOGENT zocht voor dit project een koper en wenste een meer actuele vorm van inclusief wonen. Niet apart of geïsoleerd, maar onder de mensen. Aanvankelijk dacht men de wat hogere hoekgebouwen te restaureren, maar dat bleek na studie geen optie vanwege de

slechte bouwfysische toestand. Eenvoudige circulaire en sobere materialen zorgen ervoor dat er voor deze woongroep – personen met een autismespectrumstoornis – een overzichtelijke structuur werd gecreëerd.

Bart Cobbaert: "We hebben een helder gestructureerde, leesbare, stabiele en veilige omgeving ontworpen en gezorgd voor een prikkelarme omgeving."

ZORGWONING MET MAATSCHAPPELIJK ASPECT

Kleinschalige woonprojecten worden bij DENC!-STUDIO op maat gekoesterd en ontwikkeld. Nieuwe vormen van samenwonen steken de kop op. Kinderen die hun ouders op een bijzondere manier laten inwonen, vormen een fenomeen dat steeds meer ingang vindt. De familiale omgeving in stand houden is goed voor het geestelijk welzijn van iedereen. In Billegem tekende DENC!-STUDIO voor een dergelijke oplossing, aangeduid als een meergeneratiewoning, tevens geschikt als zorgwoning.

Architect Bart Cobbaert: "Tegenwoordig zijn de klassieke begrippen aan verruiming toe, we hebben het dan over kangoeroewoningen, cohousing ... De definities zijn niet altijd even duidelijk en er is ook geen sluitende juridische omschrijving. Hier hebben we te maken met een zorgwoning, d.w.z. een woning met een ondergeschikte woning waar de opdrachtgever het geheel financiert." In werkelijkheid gaat het om de ouders die bij de kinderen en kleinkinderen wonen en een deel van de woning ter beschikking hebben. Zo versterkt de architectuur de familiale banden, wat zeker een pluspunt is in een tijd waarin familieleden en vrienden alsmar minder ontmoetingsmomenten hebben. Groot-schalige assistentiewoningen zijn niet voor iedereen een optie. De warmte van het gezin,

kortom het maatschappelijke aspect, is zeker een troef. De oplossing die het ontwerp bureau in dit project voorstond, bestaat erin dat de opgroeiende kinderen die nog graag spelen, makkelijk de tuin bereiken. Logisch dus dat het jonge gezin de gelijkvloerse verdieping als leefruimte inneemt, terwijl zij slapen op de bovenste (dak)verdieping. De grootouders zijn dan weer gehuisvest op de tussenliggende bouwlaag op de eerste verdieping. Het wonen gebeurt er afzonderlijk, al zorgde het architectenbureau wel voor discrete inkijsjes door glas als 'vloer' toe te passen.

MEERGENERATIEWONING OP HOEKPERCEEL

Een andere meergeneratiewoning van DENC!-STUDIO ligt in De Haan en schuilt onder de naam *Blauwe Hoeve*. Het woonproject, en dat valt ook te zien in zijn verschijning, geniet van een ruimer bemeten budget. Dochter Katrien hanteert een filosofie van erkentelijkheid en dank jegens haar ouders. "Ik heb het bij hen altijd goed gehad, ik wil hetzelfde doen voor hen, nu ze ouder worden. In geen geval had ik zin om mijn ouders te 'parkeren' in een tehuis." Haar man Michiel stapte moeiteloos mee in het verhaal. De meergeneratiewoning staat op de hoek van de straat. Op het ogenblik van de vraagstelling was de zogenaamde zorgwoning de enige wettelijk vastgelegde vorm van meergeneratiewonen. Om de woning als zorgwoning te laten catalogiseren, moest ze voldoen aan een aantal voorwaarden:

- Binnen de woning mocht slechts één kleinere wooneenheid worden gecreëerd. Het was niet mogelijk om twee of meer aparte zorgwoningen te creëren in de hoofd woning;
- De ondergeschikte wooneenheid diende fysiek één geheel te vormen met de hoofd woning (geen vrijstaand bijgebouw of

Architectuur en gastvrijheid

Wonen is een conceptueel spel.

Prof. Dr. Ir Gerard van Zeijl schreef er een interessant essay over met als centraal thema *Architectuur en gastvrijheid*. Daarin komt een passage voor waarbij John Hejduk van The New York Five aan het begin van de jaren tachtig een woning ontwerpt: *The House for the Non Participating Participants*. De bewoners worden daarin elkaars voyeurs en de opgelegde gezelligheid wordt een ironisch spel van sociale controle. Om zich van het sociale te ontdoen, speelt de niet-representativiteit van de architectuur een rol om zich vooral te concentreren op het conceptuele. Zo spreken we volgens de auteur in termen van 'autobiografische architectuur' waarbij bijvoorbeeld de rationalist Giorgio Grassi 'het Latijn van de metselaar' aanspreekt voor architectuur die aan zichzelf genoeg heeft en geen genoeg neemt met een rechtvaardiging buiten zichzelf. Het artikel gaat voorts in op de hedendaagse architectuurcorrecties in een tijd waarin we zo omringd zijn door de anderen dat wij de multiculturele uitdaging niet kunnen ontlopen, hoewel sommigen zich met schrik afvragen of wij dan niet het gevaar lopen om vreemden te worden in ons eigen huis.

(bron: Prof. Dr. Ir Gerard van Zeijl, *Afscheidscollege. Architectuur en gastvrijheid*, 2005)

foto: Luc Roymans

In deze meergeneratiewoning in Wichelen wonen drie generaties samen onder één dak

mobiele zorgunit);

- De ondergeschikte wooneenheid mocht – gedeelde ruimtes niet meegerekend – ten hoogste één derde uitmaken van het bouwvolume van de volledige woning;
- De hoofdwooning en de ondergeschikte woning moeten eigendom zijn van dezelfde eigenaar(s);
- De ondergeschikte wooneenheid diende gericht te worden op het huisvesten van hoogstens 2 personen, waarvan minstens 1 persoon van 65 jaar (of ouder) of minstens 1 hulpbehoevende persoon;

De opdrachtgever viel voor een bekoorlijk hoekperceel. Mede gezien de oriëntatie en de aanwezigheid van een fikse boom centraal op het perceel, opteerde de architect ervoor om de voortuin maximaal te behouden. De woning schoof naar de uiterste hoek van de bouwzone. De woonfuncties genieten op die manier van de zonnige voortuin met een terras en zwembijver. Het witte volume in sierpleister creëert geborgenheid onder een deken van donkere tegelpannen.

Architect Bart Cobbaert: "De dakvorm is een hedendaagse interpretatie van het traditionele zadeldak en maakt het mogelijk om, binnen stedenbouwkundige randvoorwaarden, alle kamers op de verdieping de gewenste ruimtelijkheid en daglicht te geven."

Uitsparingen in het volume scheppen plaats voor een overdekte inkom en een stemmig inpandig dakterras. Het ontwerp voorziet op de gelijkvloerse verdieping een gemeenschappelijke keuken en leefruimte met een eenvoudig toegankelijke slaapzone voor de ouders. De verdieping biedt een tweede wooneenheid met leefruimte, kitchenette, slaapkamer en gastenkamer.

PLURALISTISCH COHOUSINGPROJECT

Een nieuwe vorm van zorgwonen is het cohousingproject *Waasland*, goed voor 22 gezinnen in een energiezuinige omgeving en met een grote diversiteit. Geen woning is dezelfde. De nieuwe woonzorgcultuur heeft heel wat in petto. DENCI-STUDIO en BLAF Architecten gaven architecturale invulling aan het geheel. Bart Cobbaert: "Er is bij cohousing een behoorlijk aandeel collectiviteit. Zo is er behoudens een gemeenschappelijke tuin ook een gemeenschapshuis of paviljoen, daarnaast is er een apart gastenverblijf.

Kenmerkend is dat de groep bewoners een beroep kon doen op de vzw *Samenhuizen*. Dit om het beslissen vlotter te doen verlopen wat betreft de gemeenschappelijke delen. Zo'n groep is toch altijd zeer divers en pluralistisch. Ze hebben een onderlinge overeenkomst, meestal in de vorm van een vzw of maatschap. In werkelijkheid is het een duurzame vorm van samenzijn. Oma vereenzaamt niet en omgekeerd varen de jonge mensen er ook wel bij. Zo is er altijd wel iemand thuis als de kinderen van school komen. Kijken we naar de architecturale invulling, dan is er de vertaalslag naar het pluralistische, want geen woning is identiek. Elke bewoner mocht zijn eigen woning ruimtelijk indelen."

Ook een belangrijk aandeel van de toegepaste technieken is collectief ... er is immers een collectief BEO-veld (geothermische warmtepomptechnologie). Er zijn dus niet alleen sociale voordelen aan het samenhuizen, ook schaal- en energetische voordelen tellen mee.

Nieuwe stedelijke wooncultuur

Elke wooneenheid van het cohousingproject *Waasland* heeft een privéterras en er is de gemeenschappelijke tuin. Bewoners beschikken voorts over het paviljoen. Ernaast bevindt zich de parking voor deelwagens en een fietsenstalling. De blokken zijn intern massief gebouwd, met grote overspanningen. De buitenschil in houtskelet is gemakkelijk te isoleren en de grote voorzetconstructie aan de noord- en zuidkant fungeert als functionele, maar speelse noot.

Het nieuwe samenwonen is in opmars, er staat op dat vlak nog heel wat te gebeuren. In stedelijke agglomeraties duiken ze steeds vaker op en bewijzen ze dat een nieuwe stedelijke wooncultuur op kleinere schaal haar gegadigden vindt bij jong en oud. □

Het cohousingproject **Waasland** in Sint-Niklaas herbergt 22 gezinnen in een energiezuinig complex. De gebouwen zijn uiterst compact ontworpen in een massieve draagstructuur met betonnen tussenvloeren, met kalkzandsteen ontdebeldde scheidingswanden en een buitenschil in houtskelet

foto: DENCI-STUDIO